

ZİHNİYETİ DE ÖLDÜ MÜ?

Bahadır Kurbanoğlu, 24.10.2024

<https://www.karar.com/gorusler/zihniyeti-de-oldu-mu-1903224>

Birileri”nin el vermesiyle yerelden başladı ama küresel bir yapı oluşturdu. Sırtını büyüklere, en büyüklere dayamaktan imtina etmedi. Kendisini kullanışlı kılma ile “onları” kullanma icraatını iç içe geçirdi. Yegâne hedefi “muktedirlik” kılan tüm insan/yapı/örgütlerde olduğu gibi bir süre sonra amaç adına her şey mübahlaştı.

İnişli çıkışlı tüm dönemlerde fitratı gereği siyasetle içli dışlı oldu. Bazen derinde, bazen satıhta görünür oldu. “İhanet-ticaret-ibadet” üçlüsünün tümünü dinin geleneksel belli bir yorumunun araçsallaştırıldığı ideolojik iklimde yoğurdu.

28 Şubatlarda seçilmiş meşru hükümetten daha güçlü olanın yanında yer alıp yerini belli eden demeçler vermekten geri durmadı. Küresel 28 Şubatçıların ihtiyacı olduğu zamanlarda da İslami direniş aleyhine demeçler vermekten, malum adreslere röportajlar sunmaktan geri kalmadı.

28 Şubat’ın direnen nesli sayesinde, demokratik iklimin bürokratik tüm nimetlerinden istifade etti. Ticaret ağlarını, istihbarat ağlarıyla besledi. Sınırlı gücün yeterli gelmeyeceğinin, hepsini istediğinin sinyallerini verdi. Aynı süreçte, yetiştirdiği kadrolar Arap Baharı’nın karşısında temerrüdcülerin yanında yer aldı.

Mavi Marmara direnişçilerine “Otoriteden izin aldınız mı?” diye sordu.

Bilahare, sistemdeki haramileri bahane ederek, 17-25 Aralık süreçlerini, darbenin ön hazırlığı olarak pratiğe döktü. Ve nihayetinde kurduğu şebeke 15 Temmuz’da -o ya da bu sebeplerle- mızrağı çuvala sığdıramadı ve harekete geçti. Hem de demokrasi havarisi Batı basınının darbeyi buharlaştırmaya çalışan tüm çabalarını da arkasına alarak.

Hain darbe denemesinin üzerine çok şey yazılıp çizildi. Meşru-seçilmiş bir iktidarı devirmeye tasallut eden bu ihanetin tek bir iyi yönü vardı ki o da tarihi tekerrür ettirmeyecek bir reçeteyi siyasetin ve toplumun önüne bir fırsat olarak sunmasıydı.

GEREKLİ DERSLERİ ÇIKARTTIK MI?

Ne mümkün! Halbuki, gerçek bir demokrasiyi kültürleştirme ve hukuk devletini inşa etme yolunda inanılmaz bir fırsat sunmuştu bu kötü tecrübe. Yepyeni bir özgürlükçü anayasa yapımından her dönemde ayak sürülen siyasi ahlak yarasını inşaaya kadar, o güne dek elde edilen tecrübeleri daha ileri taşıma fırsatları.

Aksi oldu. Yepyeni korkuları olan (ya da bunları bahane eden) yeni bir sistem kuruldu. Daha doğrusu sistemsizlik ve anayasasızlık bir düzen haline getirildi. Güçler ayrılığı de facto güçler birliğine dönüştü. Yargı araçsallaştı; Meclis işlevsizleşti; güç “tek adamlık” namıyla bilinse de belli bir politbüro'nun eline geçti. Sosyo-politik açıdan -konjonktürel de olsa- dinî kültürün ve dindar kesimlerin itibarı önce Gülen örgütü, ardından iktidar uygulamaları üzerinden zedelendi, yerle yeksan edildi. Yüreği kadimde, zihni çağdaş normlarda olacak “Asım’ın Nesli” ideali çok ama çok ciddi bir darbe aldı.

“Yukarısı ihanet, ortası ticaret, altı ibadet” analizi dillendirilse de, devlet aklı buna göre işlemedi. Ne devlet aklı ne de siyasetin vicdanı. İhanet şebekesinin kaçtığı, ticaret boyutunun FETÖ borsalarıyla suistimal edildiği; asıl bedeli ibadet kesiminin ödediği bir iklim oluştu. Hâlâ bu sürecin bitimsizce devam ettiğine hep birlikte şahitlik etmekteyiz. Bir toplumsal kesim bile isteye tarumar edildi. Devlet aklı intikamcı ve rövanşist hislerle hareket ederken, sınırlından taşan OHAL süreçlerinden ve yargıdaki adaletsizliklerden en çok bu kesim yara aldı. KHK’lılar, ana-baba suçlular (!) ordusu yaratıldı. Ülkenin enerjisi de, son birkaç yıldır ziyadesiyle ihtiyaç duyduğumuz sinerjisi de tüketildi.

Süreç, toplumun tepesinde, “beka” retoriği eşliğinde, sürekli korkularla kitlelerin iktidardan uzaklaşmasını engeller tarzda araçsallaştırıldı. Askeri darbe süreçleri üç-dört yıllık dönemlerde “normalleşme”yi beraberinde getirirken, bu rüzgâr yepyeni bir vesayet alanının inşası için bitimsizce kullanıldı.

“SAVAŞ DÜŞMANINA BENZEDİĞİNDE KAYBEDİLİR”

Tüm ihtilal/darbe süreçleri kötüdür. Kötülüğü kendinden menkul değildir. Karşısında bir iyilik zinciri, doğrular bütünü, meşruiyet umdeleri olduğu için kötüdür. İnsanlık kan, emek, gözyaşı eşliğinde yüzyıllara sâri o tecrübeleri biriktirip postulat haline getirdiği için o reçete evrensel bağlamda herkesin elindedir. Ülke karneleri, toplumsal kültürün niteliği o postullatlara göre belirlenir.

FETÖ, sadece yerel ve çağdaş değil, kadim ve evrensel bir zihniyettir. Farklı kültürlerde farklı karşılıkları vardır ama ilacı da bellidir, soyut ve bilinmez değildir. Onunla mücadele verenin de o ilacı düşünmeksizin içmesi beklenirdi ama öyle olmadı.

İktidar maalesef kurduğu düzen ve icraatıyla o mücadele ettiğini söylediği yapının zihniyetini körükledi. Aynı zihniyet, bu defa örgütten boşalan kadroların yerine gelen ideolojik çevreler eliyle yaşatılır oldu. O boşluğu nimetten sayan dinî/seküler çevre/yapılar aynı kodlarla adeta düşman kardeşliği örnekleri serdettiler. Hem de kifayetsizlik ve muhterisliğin eşlik ettiği bir düzeysizlik eşliğinde.

Bireyi ve toplumu koruyup geliştiren ilkeler bir bir çığnendi; kurumsal tecrübeler yerle yeksan edildi. Dürüst ve itiraz eden kadroların hemen hepsi sürecin dışına itildi. Emanete hıyanetin binbir türlü örneği ortaya kondu. Yandaş suistimalleri denetimsizliği kurumsallaştıran iklimin meyveleri oldu. FETÖ'den kurtulmakla birlikte, onun tüm kötücül birikiminin esareti altına girildi. Devletin kurumsal kodlarıyla, tecrübesiyle, birikiminin buhar edildiği, yargı sisteminde amatörleşme ve adaletsizliklerin ivmelendiği, güvenlik bürokrasisinin tüm birikimlerinin tarumar edildiği bir döneme geçildi.

Geçmişin jakoben ideolojisini savunan kesimlerin haksız ve hadsiz bir özgüvene ulaştığı ve “FETÖ gider METÖ gelir” retoriğiyle cemaatleri hedef haline getirdiği bir konjonktür her yanı kuşattı. Bunun da ayrı bir anti-demokratlık ve hukuksuzluk talebi olduğu tartışılmaktan beri kılındı.

Sadece evrensel çağdaş siyasi normların kurumsallaşmasıyla beraber, bunların toplum tarafından fahmedilmesini, kavranmasını sağlayacak fırsatlar ötelenmedi; aynı zamanda tam aksi yönde kitleler, anti-demokratik despotik iklime “yerlilik/millilik/beka” söylemleriyle ısındırıldı. Dünün iyiliklerini, açılımlarını, riskli gelişmelerini kucaklayan, onlara omuz veren toplumsal yapı, dünyadaki gelişmelerle de bağlantılı yeni beka korkuları eşliğinde adeta yepyeni bir itikadı kuşanmaya zorlandı.

Bütün bu açılardan bakıldığında insana, “Acaba darbe gerçekten de başarısız mı oldu” dedirten bir sürece sekiz yıldır katlanılmaktadır. Fiziki olarak, toplum olarak ona direndik ve silahlı müdahaleyi püskürttük, peki ya sonrası? Darbenin, başarılı olsaydı tarumar edeceği alanlarla ilgili, kurulacak ve perde arkasından yönetilecek sistemle alakalı hedeflerine dolaylı yollardan varmadığı söylenebilir mi? Bu zihniyet kardeşliğinin var olmadığını, -tolere ettiğimiz ilk aylar bir yana- bunca tecrübenin ardından kim iddia edebilir ki?

GERÇEK MÜCADELE ZİHNİYETLE OLUR

Evet, Gülen de her canlı gibi öldü. İnancımıza göre de müstahakkını öte dünyada bulacak. Ondan bu dünyada sorulamayan hesabı ahirette verecek. Lakin mesele bu düzeneklerin başında, ortasında, çevresindekiler değil. Asıl olan bu zihniyet dünyasının sosyo-politik kültürel çerçevede terkedilebilmesidir ki 15 Temmuz'dan bu yana bırakın bu hedefe yürümeyi, aksine yine kimliksel bazda bu zihniyeti pekiştiren bir habitat beslendi. Nesillerin geleceği hem çatışma ve konsolidasyon hem de ekonomi-politik açıdan mahvedildi.

Peki bütün bunları da FETÖ mü yaptı? Tüm günahlara, cürümlere günah keçisi kılınan FETÖ'nün mü eseri bugünkü bataklık? Kendisi de nesilleri heder etmiş bir insanın ardından dökülecek beddua sözleri, bugünkü günahkârların, rantçılarının, hak hukuk tanımazların cürümlerini temizler mi?

Ya muhalefet? Ya Gülen üzerinden geliştirilen 22 yıllık iktidar eleştirisine ne demeli? Ya bu süreçte kendilerini temize çeken retorikler? “Kendine demokratlık”tan bir türlü çıkamamış, eski ezberlerin dışında bir demos/toplum projesi hâlâ ortaya koyamamış; çözüm deyince aklına Cumhuriyet’in ilk yılları gelen, kişi kültüründen -tıpkı eleştirdiği cenahlar gibi- bile isteye çıkmamış; gücü orada görmeye devam eden; FETÖ ya da iktidar eleştirisi yapayım derken zımnen dinî ve toplumsal kültüre tahfif cümleleri kurmaktan çekinmeyen; hepsinden öte hâlâ “öteki” söz konusu olduğunda bildik anti-demokrat, çoğulculuğu nakzeden ve gayrı hukuki zihniyet halesini sorgulamaktan ari muhalefete ne demeli?

Oysa bu meselede popülizmi terk ederek acilen özeleştiri yapmamız gereken alanlar var. Bunlar sorgulanmalı ki dinî ya da seküler fark etmeksizin siyasi/toplumsal kültürümüzün içine sinmiş, mücadele ettiğimizi söylerken kendi lehimize aparat kıldığımız kodlardan kurtulabilelim. Mesela;

- Kendimize demokratlık dışında bir hak-hukuk mücadelesi güdebiliyor muyuz?
- Farklı toplumsal kesimlerle empati yapma sorumluluğunu yerine getiriyor muyuz?
- Çoğulculuğu hikmetli bir siyasete dönüştürebiliyor muyuz?
- Farklı toplum kesimleriyle ilgili tarihsel ezberlerimizi sorgulayıp tashih edebiliyor muyuz?
- Evrensel demokrasiyi savunmayı saflık; rövanşizmi sürdürmeyi rasyonellik (!) olarak gören zihniyet kodlarımızı sorgulamayı ve kitlelere sorgulatmayı başarabiliyor muyuz? Bu konuda elimizi ne kadar taşın altına soktuğumuzu hiç düşündük mü?
- Mahalle ezberlerimizi sorgulamayı bile isteye ve korkularımız, konforumuz yüzünden erteliyor muyuz, yoksa gün gelip galebe çalma (!) adına onlara yaslanmaya devam mı ediyoruz?
- Popülizm hastalığının, sadece “karşıt/öteki” olarak bellediğimiz kesimlerin sorunu mu yoksa aynada aksini görebileceğimiz bir gerçeklik mi olduğu üzerine hiç düşünüyor muyuz?
- Meseleleri 85 milyon adına, hatta bölgesel bir jeopolitik kültür üzerinden düşünmediğimizde kısırlaştığımız, çözümsüzleştirdiğimiz, sürekli dejavular yaşadığımız hakkında kendimizle yüzleşebiliyor muyuz?

İşte esas FETÖ ve zihniyeti ile mücadele tüm bu sorgulamalarla beraber gelir! Darbelerle, darbecilikle, bireyin varlığını ve iradesini yok eden dinî/seküler anlayışlarla esas bu sorgulamalar olduğunda mücadele edilmiş olur. FETÖ ile mücadeleyi belli bir kimlik ve toplumsal kesimle mücadele zannedenler de fena halde yanılıyor! O mücadele kimlikle, sosyolojiyle, ona “benzeyen” diğerleriyle, tarihsel dikotomiler ve anakronik lojistikler içeren ezberlerle yapılamaz! Hem kadim tecrübe hem de bugünün postulatları haline gelmiş çağdaş birikimlerle, normlarla, ilkelerle yapılır.

O ilkeler üzre kendimizi, bireyleri, toplumsal yapımızı, siyasi mekanizmaları ve kurumları dönüştürerek yapılır. Kendimiz için faydalı olan ile zararlı olanı ayırabilecek bir zihniyete, birikime kavuşmakla yapılır.

Kötülüğü sıradanlaştıran, düşmanlıkları pekiştiren ve enerjimizi tüketen dejavularla gerçek vatanseverlik ve adil şahitlik bir arada olmaz! Darbelere karşı çıkarız ama vesayetçi, norm ve ilke çiğneyen çarpık zihniyet/itikatlardan kurtulamayız. Ve bu kültürel döngü hayatımızı bir örümcek ağı gibi sarmalar, çıkış için çağrılar yapan, emri bil maruf nehyi anil münker (iyiliği emredip kötülükten nehyeden) diliyle konuşanlara karşı da kulaklarımız tıkanır! Buna ise FETÖ benzeri zihniyetler ile mücadele değil, aksine o örümceğin ağında debelenmek denir.

Son sözlerimiz de şu kenar notları olsun:

- İktidarla ilişkilerini Gülen örgütünün bıraktığı boşluk sonrası artıran yapılar nimetlerden istifade dışında gerekli özeleştirileri yaptı mı?
- Siyaset-cemaat ilişkisi, cemaatlerin bağımsızlığını, özgünlüğünü ortadan kaldıran bir yapı arz etmekte ve “iyiliği emretme, kötülükten nehyetme” misyonunu da ortadan kaldırmakta iken, bundan kaynaklı bir sorgulamanın zamanı gelmedi mi?
- İktidar mahfillerinin köklü bir özeleştirisi yapması mümkün değil, o vakit hiç olmazsa “normalleşme” ortamını ve yaşanan acıları unutturucu, yaraları sarıcı bir hukuk siyaseti bir an önce devreye sokulmalı değil midir?
- İbadet kesimi de, uğradığı haksızlık ve ödediği bedellerin tek adresi olarak iktidarı görmeyi bırakmalıdır. Yukarıda bahsettiğimiz normlar ve ilkeler eşliğinde bu süreçten gerekli dersleri çıkarmalı, kendilerini örümcek ağının içine atan süreçlerle alakalı sorgulamaları bunca tecrübeden sonra onlar da gereğince yapmalıdır.
- Mehdi/lider özelinde şunu da tarihe kayıt olarak düşelim: Gülen’in en büyük günahı -benzerlerinde de olduğu gibi- akıl ve iradeye ilişkin ilke ve değerlerin aleyhine olanı -din kisvesi altında- hikmet dairesinde gösterip tüm toplumu zehirlemek oldu. Gücün büyüklüğü de bunda çarpan etkisi yaptı. İcraatları ve hedefleriyle toplumuna, ülkesine ve nihayetinde dinine zarar verenler listesinde tarihin en üst sıralarında kendine yer buldu.